Grigore Constantinescu

Comuna

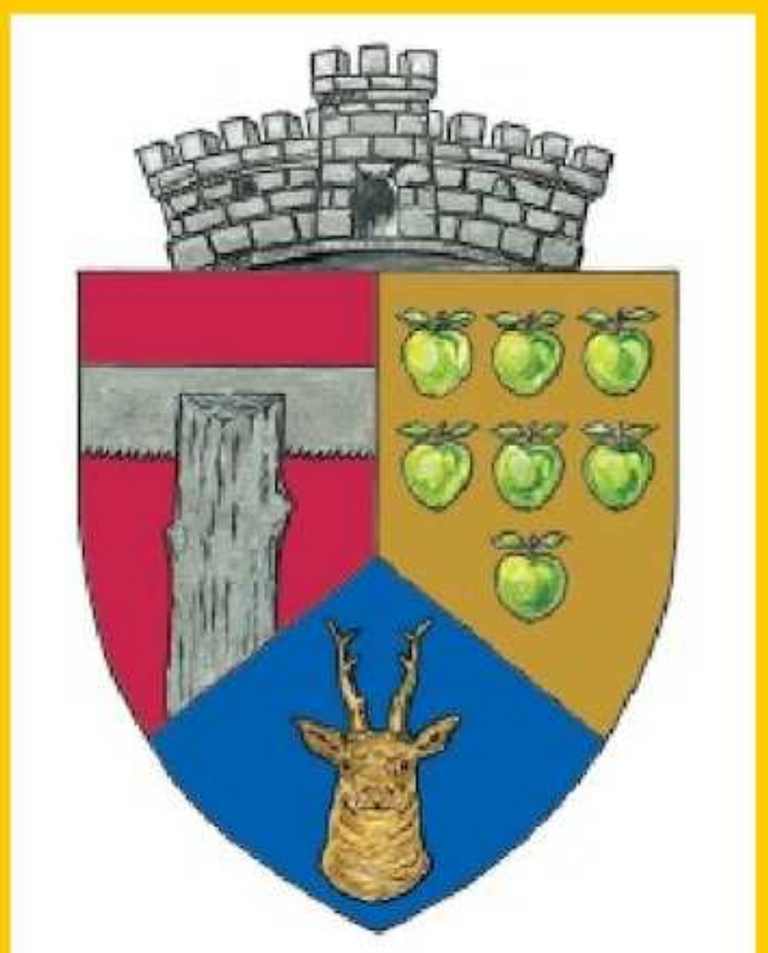

STÂLPENI

PITEŞTI MMXV

STÂLPENI

COMPONENŢĂ: Comuna este formată din 7 sate: **Stâlpeni**; Dealu Frumos; Livezeni; Ogrezea; Opreşti; Piţigaia; Rădeşti.
DISTANŢA FAŢĂ DE REŞEDINŢA JUDETULUI: 18 km.
SUPRAFAŢĂ: 36,3 km^2.
POPULAŢIE: 4.868 locuitori [2.385 M + 2.483 F] (2011).
Comună înfrăţită cu localitatea Mongrassano [Italia].

ATESTARE DOCUMENTARĂ:

Rădeşti – 1421 iunie 19 (DIR, XIII-XV, B, ŢR, doc. 63)● ***Stăpâni**, sat, probabil Stâlpeni – 1575 [7083] iunie 15 (DRH, B, ŢR, vol. VII, doc. 231).

În contextul localităților componente, cea mai veche atestare documentară se consemnează în cazul satului Rădești.

Așezarea este atestată documentar inițial în hrisovul emis de cancelaria domnească a voievodului Radu al II-lea Prasnaglava, la 19 iunie 1421, prin care se confirmă mănăstirilor Cozia şi Cotmeana proprietăţi în zonă.

Sit arheologic: Existenţa anterioară a unei comunităţi umane pe teritoriul actual al satului Livezeni este atestată printr-o monedă descoperită întâmplător datând din perioada geto-dacică.

TOPONIMIE:

- **Dealu Frumos** – toponim topografic compus din substantivul *Dealu* indicând aspectul exterior al locului pe care s-a constituit aşezarea + determinativul adjectival cu accepţia cunoscută.

- **Livezeni** – toponim a cărui proveniență se explică prin *„a livezi”* („a face curătură”) + sufixul –*eni*, care indică apartenenţa locală.

- **Ogrezea** – toponim format pe baza apelativului *ogradă* ≈ „curte, bătătură, livadă”, ultima accepţie constituind suportul semantic al denumirii aşezării.

- **Opreşti** – toponim format pe baza eponimului *Oprea* (la origine, antroponimic cu sens de „ultimul copil dorit”) + sufixul colectiv –*eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.

- **Piţigaia** – toponim format pe baza unui patronimic-poreclă *Piţigoi* (la origine, apelativul *piţigoi* [Parus major] cu sens figurat de „slab, plăpând, firav”.

- **Rădeşti** – toponim format pe baza eponimului *Radu* + sufixul colectiv –*eşti*, care indică organizarea socială pe bază de obşte a aşezării.

- **Stâlpeni** – toponim topografic format pe baza apelativului *stâlp* ≈ „ţăruş fixat în teren, pentru marcare”, toponim evocând perioada delimitării proprietăţii agricole comune sau perioada în care „se hotăra, se măsura şi *stâlpea* ocina”. În «Dicţionarul geografic al judeţului Muscel», se menţionează că satul „îşi trage numele de la primul proprietar, Dinu *Stâlpeanu*, care a cumpărat proprietatea de la stat.”.

SPECIFIC ETNOCULTURAL:

Sub raport arhitectural, se consemna, la începutul secolului XX, pe teritoriul localităţii, existenţa unui singur bordei de locuit, ceea ce presupune frecvenţa acestora în secolele anterioare. Arhitectura tradiţională locală se integrează, prin caracteristicile sale, zonei Muscel. Locuinţele ţărăneşti cu parter şi etaj – construite la începutul secolului XX – au parterul amenajat ca pivniţă, precedată de un gârlici. Etajul este

destinat locuinţei propriu-zise formate dintr-o tindă centrală, încadrată de camere de locuit. Un tip de construcţii apărut ulterior prezintă soclu de zid supraînălţat, pereţi de lemn sau de cărămidă, acoperiş în patru ape, cu învelitoare din ţiglă sau tablă. Construită integral pe faţada principală, sala este prevăzută cu pălimar de lemn ajurat şi stâlpi simpli, de secţiune pătrată. Decorul din stucatură amplifică registrul ornamental al caselor. Casa Antonoaia din Rădeşti, unde trăgea haiducul Radu lu' Anghel, „avea arhitectură tipic ţărănească, cu prispă, din bârne bătute în cuie de lemn"; scriitorul Baruţu Arghezi propunea amenajarea, în casă, a unui Muzeu al haiducilor din Muscel. Din patrimoniul arhitectural tradiţional, un deosebit interes prezintă casele: Niculescu Vasile [1920] –[▲]– şi Diaconescu Marin [1890] –[▲]–.

Portul popular se integrează, prin caracteristicile sale, în aria portului popular muscelean.

În domeniul folclorului literar local, printre cele mai reprezentative creaţii de acest gen se înscrie balada „Scorpia".

Din amplul repertoriu al folclorului coregrafic zonal, prezintă elemente de particularizare locală dansurile: Baraboiul, Brâul bătrânesc, Chindia, Hora Miresii, Periniţa, Sârba.

Formaţia corală a Căminului cultural Stâlpeni, preluând, în programul concertistic, piese muzicale din folclorul muzical tradiţional, a obţinut trofeul Festivalului coral «D. G. Kiriac», sub bagheta prof. Elena Stăncescu – „o remarcabilă solistă de muzică populară a Muscelului", în viziunea prof. Costin Alexandrescu, director al CJCPCT Argeş.

Târguri tradiţionale organizate săptămânal (duminica), dar şi cu ocazia unor sărbători religioase: Adormirea Maicii Domnului (15 august), Naşterea Maicii Domnului (8 septembrie), Sf. Cuvioasă Paraschiva (14 octombrie).

PATRIMONIUL CULTURAL-ISTORIC:

✚**Biserica** «Naşterea Maicii Domnului»+«Sf. Nicolae» **Livezeni** –[▲]– a fost ctitorită de Oprea Mateescu şi soţia sa, Anastasia, în perioada 6 iunie 1894-30 iunie 1896; construită din „cărămidă, pe temelie din piatră de Albeşti şi învelită cu aramă". Reparaţii efectuate în: 1929, 1937, 1996.

Plan în formă de cruce, cu absida altarului semicirculară şi naos extins lateral prin abside mari semicirculare; pronaosul, prevăzut cu cafas, este divizat printr-o arcadă susţinută pe stâlpi laterali; pridvor închis, retras din plan şi subdimensionat în elevaţie. Turlă deschisă de secţiune octogonală, la naos, şi închisă, de secţiune pătrată, peste pronaos; turlişoare la extremitatea vestică a acoperişului pronaosului.

În 1916, ocupanţii germani au luat „ca pradă de război, arama de pe acoperiş şi clopotele". Pictura murală originară a fost „spălată" de un zugrav anonim din Vultureşti, în 1930; pictura actuală este realizată de Nicolae Samoilă din Bucureşti [1974-1975].

În patrimoniul bisericii, se află cărţi ritualice: Penticostarion [1805], Tipic [1893], Penticostar [1889], Mineie [1891-1894], Analog [1896] şi un epitaf [1896]. Biserică-necropolă, ctitorii fiind îngropaţi în pronaos.

✚**Biserica** «Sf. Gheorghe» **Rădeşti** –[▲]– a fost edificată, cu cheltuiala „năstavnicului Sfintei Mănăstiri Valea ot Ţiţeşti", într-o perioadă extrem de scurtă: între 17 iulie şi 14 septembrie 1774, şi „preînnoită, atât zidirea cât şi zugrăvitul" de Nicolae Mărcuşanu şi soţia sa, Safta, în 1867.

Biserica este de plan dreptunghiular, cu absida altarului decroşată, semicirculară în interior şi poligonală în exterior, naos alungit, pronaos de formă cvasipătrată, pridvor adăugat în 1892; turlă-clopotniţă de secţiune octogonală peste pronaos. Reparaţii efectuate în: 1933, 1951, 1963, 1969.

Pictura murală în frescă din 1867 prezintă, în pridvor, scene biblice de muncă adaptate specificului local. Tablourile votive din pronaos înfăţişează pe Nicolae şi Safta Mărcuşanu.

În patrimoniul bisericii, se află un clopot cu inscripţii în limba latină, datat 1596, icoane pictate pe lemn în sec. XIX.

✚**Biserica** «Sf. Împăraţi Constantin şi Elena» **Rădeşti** [1939-1949]~ctitorită de profesorul universitar Ion C. Petrescu, preotul Ion Mateescu şi enoriaşii parohiei, conform

proiectului arh. Dimitrie Ionescu-Berechet, antreprenor fiind Titta De Nicollo •intervenţii: repararea şarpantei acoperişului [1962] •pictură murală: Ion şi Pantelimon Fleşaru, Vasile Blendea [1949]; Gheorghe Vânătoru şi Iosif Keber [1969].

✚ Biserica «Adormirea Maicii Domnului»+«Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil»+«Sf. Ioan Botezătorul» **Stâlpeni** [1835-1836] ~ ctitorită de jupan Ioniţă Stâlpeanu şi soţia sa, jupâneasa Maria •intervenţii: construirea cafasului [1901]; consolidare [1932] •pictură murală: Vasile Olteanu [1970].

✝ Cruci de piatră: **Rădeşti**: 1593/1601 –[▲]–, 1848 –[▲]– în curtea bisericii vechi ■~**Stâlpeni**: 1761 [7269] iunie –[▲]– la ramificaţia drumului Opreştilor spre biserică.

✝ Monumente eroi: **Livezeni** [1877-1878; 1916-1919]; autori: V. Mezzaroba, J. Mezzaroba (1922) – în centrul satului ■~**Rădeşti** [1877-1878; 1916-1919; 1941-1945]; autori: R. Parsic, G. Mezzaroba (1928) –lângă Magazinul universal Rădeşti ■~**Stâlpeni** [1877-1878;1916-1919; 1941-1945]; autor: G. Mezzaroba (1923) – lângă Şcoala generală Stâlpeni.

În cursul luptelor pentru apărarea unității și independenței naționale a României, au căzut eroic la datorie 255 locuitori ai comunei Stâlpeni, numărul eroilor menționați nominal în monumentalul volum «Argeș. Cartea eroilor» fiind raportat la evenimente de importanță fundamentală în istoria neamului românesc: Războiul de independență [4], Primul război mondial [170], Al doilea război mondial [81].

❖ MEMENTO:

CASA PETRESCU din Rădeşti – construcţie edificată în primul sfert al secolului XX; fost sediu al primăriei locale; expoziţie permanentă cu profil pedagogic, organizată pe baza colecţiei donate de prof. univ. Victoria Petrescu.

IN MEMORIAM

✪ **BOUREANU RADU** [1906-1997] – poet, actor, muzician şi pictor stabilit la Stâlpeni [1960]. Opera literară: «Zbor alb» [1932], «Fata din umbră» [1936], «Golful sângelui» [1936], «Viaţa spătarului Milescu» [1936], «Enigmaticul Baikal» [1938], «Caii de Apocalips» [1939], «Sângele popoarelor» [1948], «Lupii» [1952], «Fata de pe Mureş» [1955], «Satul fără dragoste» [1955], «Versuri alese» [1955], «Ceaşca» [1956], «Umbra satelor» [1957], «Cântare cetăţii lui Bucur» [1959], «Moartea morilor de vânt» [1961], «Versuri» [1961], ş. a. – vezi monografia «Stâlpeni…», p. 203-204.

✪ **ENESCU-STÂLPENI DEM** [1884-1927] – poet, cadru didactic, autor de manuale şcolare. Opera: «Dezertorii» [1916], «Judecarea generalului Averescu» [1920]; «Comori indiene» [1925], proverbe versificate, traducere din sanscrită ş. a.

✪ **ENESCU-STÂLPENI ELIZA** [1888-?] – poetă, traducătoare, învăţătoare. Opera: «Cântări», versuri [1903], «Educatoarele din România», note critice [1908] ş. a.; traduce «Proverbe şi maxime indiene» [1910].

✪ **GEORGESCU VIRGIL/GILĂ** [1921-1988], născut în Rădeşti – primul pilot şef al companiei Tarom; comandantul navelor prezidenţiale ale lui Gheorghiu-Dej şi Nicolae Ceauşescu; specializat în IL 18, pe care l-a pilotat în dublă comandă şi cu cosmonautul Iuri Gagarin.

✪ **IONESCU BUCUR** [1943-2002] – matematician; conferenţiar universitar doctor la Facultatea de matematică a Universităţii Bucureşti. Colaborator activ la „Gazeta matematică"; director general în Ministerul Educaţiei.

✪ **MARINESCU MOISE** [Drăghici,1890-1977] – învăţător, inspector şcolar general, autor de manuale şcolare; învăţător la Stâlpeni [1913-1938], unde înfiinţează Societatea corală „Cântecul românesc", un interesant muzeu şcolar şi Biblioteca şcolară pentru săteni; preşedinte al Asociaţiei generale a învăţătorilor din Muscel [1930-1945], preşedinte al Asociaţiei învăţătorilor din România [1943-1945], director al revistei „Şcoala şi viaţa".

✪ **MĂNTESCU FLORIN** [1926,Rădeşti-1991,Piteşti] – profesor de pedagogie-psihologie la Blaj, Braşov, Piteşti; directorul Liceului „Zinca Golescu" şi al Centrului

logopedic Piteşti. Opera: «Abecedarul pentru şcolile ajutătoare» [1959], «Anatomia, fiziologia şi igiena omului» [1968].

✪ **NIŢESCU ION** [Piţigaia,1914-?] – profesor de Limba şi literatura română la Şcoala normală din Câmpulung-Muscel; coordonatorul edificării a trei localuri de şcoală; distins cu „Răsplata muncii" clasa I. Opera, în manuscris: «Toponimia şi onomastica satului Dragoslavele» [1961], «Monografia Liceului nr. 2 Câmpulung» [1972], «Nume de locuri din Muscel», «Un muzeu mai puţin cunoscut în Rucăr», «Spre asfinţit».

✪ **PETRESCU ION** [1892, Valea Popii – 1967, Bucureşti] – ilustru pedagog român, profesor la: Mihăeşti [1912-1916], Rădeşti [1918-1919], Universitatea din Bucureşti [1924-1947], teoretician şi promotor al şcolii active. Opera: «Şcoala activă» [1926], «Activismul şi noile reforme şcolare» [1928], «Problemele selecţiei şi şcoala democraţiei» [1928], «Principiile de bază ale pedagogiei lui Pestalozzi» [1929], «Curs de psihologie pedagogică» [1929-1930], «Şcoala şi viaţa» [1930], «Metode pentru studiul individualităţii» [1931], «Regionalismul educativ; Curs de pedagogie socială» [1935], «Şcolile experimentale» [1935], «Realităţi, perspective în domeniul şcolii primare» [1939], «Muzeul şcolii şi al satului» [1936], «Contribuţii la o pedagogie românească» [1938], «Herbard în pedagogia românească» [1941] ş. a. Traduce, din Pestalozzi, «Cum îşi învaţă Gertruda copiii» [1929].

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Grigore Constantinescu– *Argeșul monumental – enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. [543-546] – 434.

Adrian Sămărescu (coordonator), Dumitru Bardac, Grigore Constantinescu, Sorin Mazilescu, Ioana Olteanu, Ion Olteanu– *Stâlpeni-Argeş-România: carte de identitate europeană,* Piteşti, 2008, 272 p. + ilustraţii; http://judete.biz/localitati-arges/; Ion Popescu-Argeşel – *Judeţul Argeş*.

–[▲]– Monument istoric şi de artă

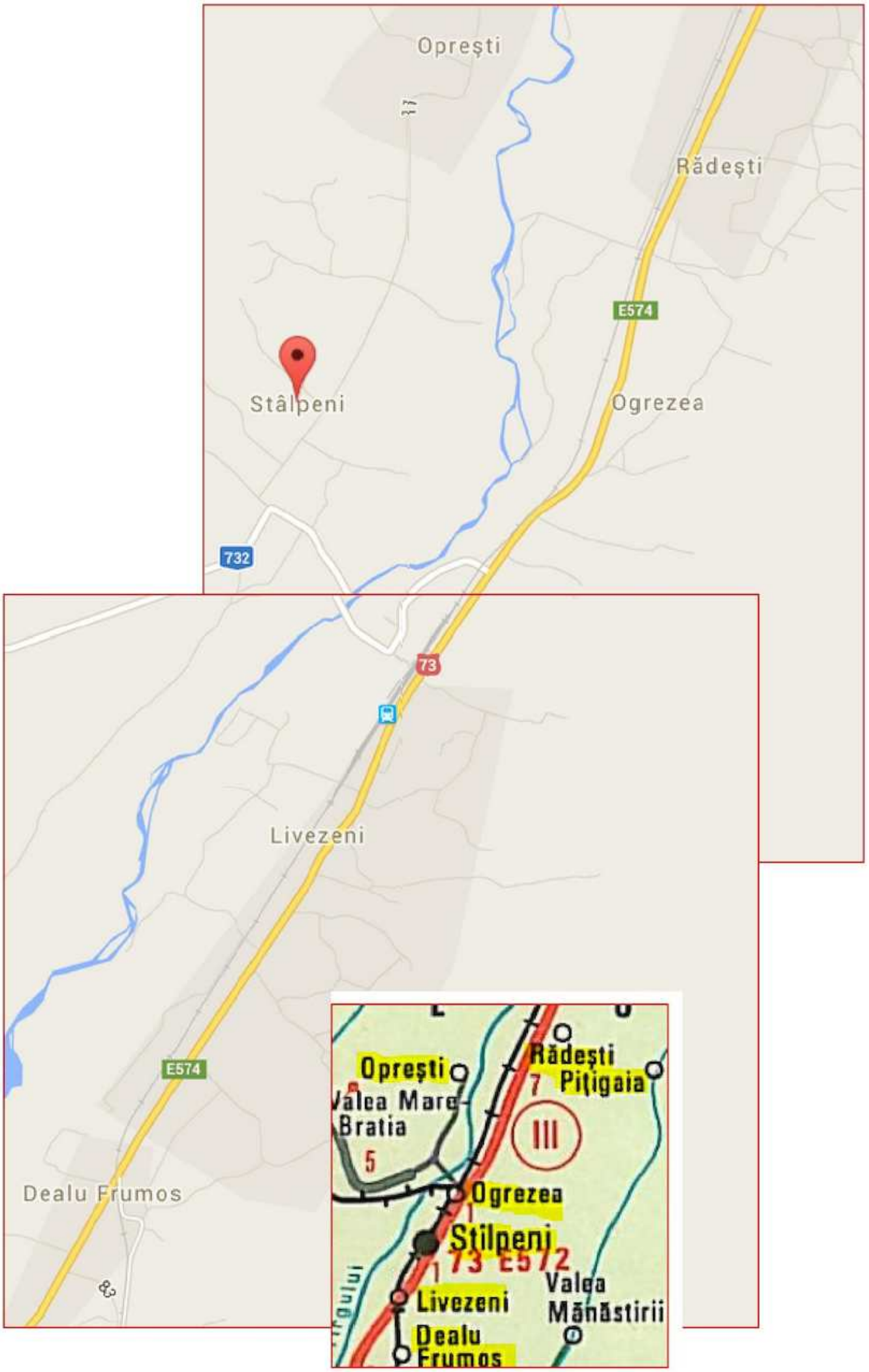
Opreşti
Rădeşti
E574
Stâlpeni
Ogrezea
732
73
Livezeni
E574
Dealu Frumos
Opreşti
Rădeşti
Pitigaia
Valea Mare-
Bratia
III
Ogrezea
Stilpeni
73 E574
Valea
Mănăstirii
Livezeni
Dealu
Frumos

5

PRIMĂRIA COMUNEI STÂLPENI.

BISERICA STÂLPENI.

LICEUL TEHNOLOGIC STÂLPENI.

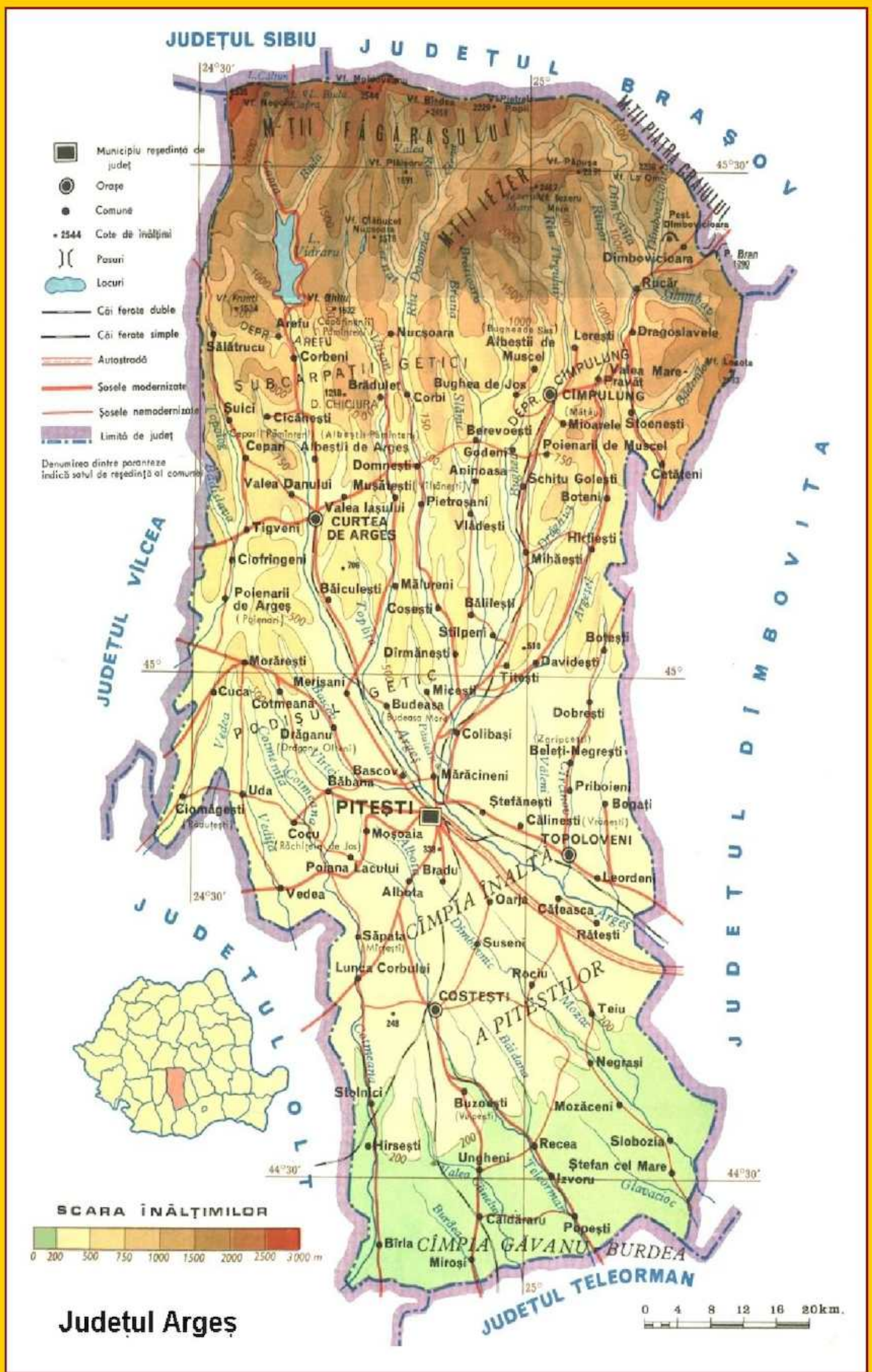
JUDEȚUL SIBIU
JUDEȚUL BRAȘOV
JUDEȚUL VÎLCEA
JUDEȚUL DÎMBOVIȚA
JUDEȚUL TELEORMAN
M-ții FĂGĂRAȘULUI
M-ții IEZER
M-ții PIATRA CRAIULUI
SUBCARPAȚII GETICI
CÎMPIA ÎNALTĂ A PITEȘTILOR
CÎMPIA GÂVANU - BURDEA
DEPR. CÎMPULUNG
DEPR. AREFU
DEPR. D. CHICIURA
Municipiu reședință de județ
Orașe
Comune
Cote de înălțimi
Pasuri
Lacuri
Căi ferate duble
Căi ferate simple
Autostradă
Șosele modernizate
Șosele nemodernizate
Limită de județ
Denumirea dintre paranteze indică satul de reședință al comunei
SCARA ÎNĂLȚIMILOR
0 200 500 750 1000 1500 2000 2500 3000 m
0 4 8 12 16 20km.
24°30'
25°
45°30'
45°
44°30'
Arefu
Nucșoara
Sălătrucu
Corbeni
Brădulet
Bughea de Jos
Corbi
Suici
Cicănești
Cepan
Albești de Argeș
Domnești
Valea Danului
Mușătești
Valea Iașului
CURTEA DE ARGEȘ
Tigveni
Ciofrîngeni
Poienarii de Argeș
Băiculești
Mălureni
Cosești
Stîlpeni
Bălilești
Dîrmănești
Morărești
Merișani
Cuca
Cotmeana
Drăganu
Bascov
Băbana
Uda
Ciomăgești
Coțu
PITEȘTI
Moșoaia
Poiana Lacului
Bradu
Albota
Vedea
Săpata
Lunca Corbului
Slobozia
Hîrșești
Ungheni
Călinești
TOPOLOVENI
Leordeni
Oarja
Căteasca
Râtești
Susenii
Roiu
COSTEȘTI
Teiu
Negrași
Buzoești
Mozăceni
Recea
Ștefan cel Mare
Izvoru
Călărași
Popești
Bîrla
Mirosi
Colibași
Beleți-Negrești
Dobrești
Priboieni
Boțești
Davidești
Titești
Hîrtiești
Mihăești
Boteni
Cetățeni
Schitu Goleşti
Godeni
Berevoești
Poienarii de Muscel
Apinoasa
Albești de Muscel
Leresti
Dragoslavele
Valea Mare-Pravăț
CÎMPULUNG
Mioarele
Stoenești
Dimbovicioara
Rucăr
Bran
Jud. Brașov
Jud. Vîlcea
Jud. Dîmbovița
Jud. Teleorman
Județul Argeș